

SXEDIO.53X

14.8.1923: Η ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΓΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ. ΔΕΧΘΗΚΕ ΟΜΩΣ ΝΑ ΕΞΕΤΑΣΕΙ ΤΟ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΑΝ ΤΟ ΔΕΧΟΝΤΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΜΕ ΑΝΑΛΟΓΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΜΕΛΩΝ

Οι πολιτικές ελευθερίες που ζητούσαν οι Κύπριοι περιλάμβαναν μεταξύ άλλων περισσότερα δικαιώματα στην Παιδεία του τόπου, ώστε να αποτραπεί η παρέμβαση της Κυβέρνησης στα θέματα της Παιδείας, η ίδρυση γεωργικής τράπεζας και αύξηση του αριθμού των Ελλήνων Βουλευτών στο Νομοθετικό, αίτημα που χρονολογείτο από ετών.

Η Βρετανική Κυβέρνηση είχε τους δικούς της στόχους για την Κύπρο που θα υλοποιούσε σε δύο χρόνια το Μαΐο του **1925** με την ανακήρυξη της Κύπρου σε Αποικία κι' έτσι δεν ήθελε να ακούσει τίποτε για την Ένωση.

Ο υφυπουργός Αποικιών με απάντηση στις **14** Αυγούστου **1923** προς τον Αραούζο τόνιζε ότι το θέμα της Ένωσης έπρεπε "να θεωρηθεί λήξαν".

Ομως άφηνε ανοικτή την πόρτα για κάποιες αλλαγές δηλαδή τον διορισμό Κυπρίων σε κάποιες υψηλές θέσεις, ενώ δεν απέκλειε αύξηση του αριθμού των Ελλήνων μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου με παράλληλη αύξηση του αριθμού των επισήμων μελών του Σώματος, ώστε να εξασφαλίζεται το ισοζύγιο και να μην έχουν παράπονα οι Τούρκοι Κύπριοι.

Στην απάντηση του το Υπουργείο ανέφερε:

Downing Street
14 Αυγούστου 1923

Κύριε.

1. Διατάχθηκα από το Δούκα του Δερβορσιιάιαρ να αναγγείλω παραλαβή, κατά τις **26** Ιουλίου, της

επιστολής σας, χωρίς ημερομηνία, στην οποία εγκαλείται αντίγραφο και μεταφράσεις ψηφισμάτων που αναφέρονται στην πολιτική κατάσταση στην Κύπρο που ψηφίστηκαν από τη Γ Εθνοσυνέλευση των Κυπρίων κατά τις **3 Ιουνίου 1923**.

2. Στην επιστολή σας παρέχεται περαιτέρω πληροφορίες για τα διάφορα ζητήματα που αναφέρονται στα ψηφίσματα αυτά. Επίσης είχετε την ευκαιρία να υποστηρίξετε τις απόψεις σας προφορικά κατά τη συνέντευξη με τον Κοινοβουλευτικό Υφυπουργό κατά τις **30 Ιουλίου 1923**.

3. Οι απόψεις τις οποίες έχετε εκθέσει τέθηκαν κατάλληλα ενώπιον της Αυτού Εντιμότητας, με την επιστολή σας και το κείμενο των ψηφισμάτων, και θα μεταδώσω τώρα σε σας την απάντηση της αυτού Εντιμότητας στα διάφορα ζητήματα που ηγέρθησαν.

4. Σε σχέση με τη διατύπωση της επιθυμίας για ένωση με την Ελλάδα εφιστώ την προσοχή στο ότι το **1915** η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας ήταν πρόθυμη να συγκατατεθεί σε τέτοια σύμβαση, αλλά την αρνήθηκε η Κυβέρνηση της Ελλάδας.

Η πορεία των γεγονότων από την ημερομηνία εκείνη υπήρξε τέτοια ώστε να καταστήσει αδύνατη, κατά τη γνώμη της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας, να επαναλάβει την προσφορά και το ζήτημα πρέπει να θεωρηθεί λήξαν.

Σε σχέση με τη δεύτερη και τρίτη παράγραφο του ψηφίσματος θα παρατηρήσω ότι η πρόταση όπως δοθεί στην Κύπρο μεγαλύτερη συμμετοχή στη Διοίκηση της νήσου θα συνεπληρούτο είτε με την αύξηση του αριθμού των Ελλήνων Χριστιανών αντιπροσώπων στο Νομοθετικό Συμβούλιο ή με το διορισμό μεγαλύτερου αριθμού Ελλήνων Κυπρίων στις κυριότερες εκτελεστικές θέσεις της νήσου.

6. Σε σχέση με το πρώτο, η ιστορία των τελευταίων λίγων χρόνων έδωσε λυπηρή απόδειξη των ατυχών αποτελεσμάτων, τα οποία επακολουθούν την υποταγή των Τούρκων στους Έλληνες και των Ελλήνων στους Τούρκους. Συνεπώς οποιαδήποτε αύξηση του αριθμού των Ελλήνων Χριστιανών αντιπροσώπων

σύμφωνα με την αυξημένη αναλογία του πληθυσμού πρέπει να ισορροπηθεί με ανάλογη αύξηση του αριθμού των επισήμων μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου, ώστε να δώσουμε το αναγκαίο αίσθημα εμπιστοσύνης και ασφάλειας στο τουρκικό στοιχείο του πληθυσμού. Αν αύξηση υπό τους όρους αυτούς θα γινόταν δεκτή από τους Έλληνες Κυπρίους, η Α. Εντιμότης πολύ πρόθυμα θα έδινε σε αυτό ευμενή εξέταση.

7. Όσον αφορά το διορισμό σε υψηλότερες διοικητικές θέσεις, η Α. Εντιμότης ευνοεί τέτοιους διορισμούς, εφ' όσον μπορεί να γίνουν με τη δέουσα προσοχή στα δημόσια συμφέροντα. Ως γεγονός τελευταία επιδοκίμασε το διορισμό κυπρίων στη θέση βοηθού Γενικού Διευθυντή του ταχυδρομείου και στη θέση Αστυνόμου, τις οποίες κατείχαν προηγουμένως Άγγλοι. Η διάθεση άλλων σημαντικών θέσεων σε ιθαγενείς της νήσου πρέπει να αναμένει περαιτέρω απόδειξη της ικανότητας προς εκπλήρωση των καθηκόντων όχι μόνο με ικανότητα, αλλά επίσης με τέτοια απαλλαγή από φυλετικές προκαταλήψεις η οποία μέχρι τούδε δεν έχει γενικά επιδειχθεί μεταξύ τους.

8. Αναφερόμενος στην παράγραφο 4 η Α. Εντιμότης δεν μπορεί να παραδεχθεί ότι έχουν οποιοδήποτε δικαιολογημένο παράπονο εκείνοι, οι οποίοι αφού αμέλησαν να ψηφίσουν κατά τις τελευταίες εκλογές βρίσκουν τους εαυτούς τους να αντιπροσωπεύονται στο Νομοθετικό Συμβούλιο από πρόσωπα με τις απόψεις των οποίων δεν συμφωνούν, ούτε κατά οποιοδήποτε τρόπο μπορεί να παραδεχθεί ότι είναι δικαιολογημένες οι επικρίσεις που έγιναν κατά των παρόντων χριστιανικών μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου, τα οποία φαίνονται ότι εκπλήρωσαν τα καθήκοντά τους αποβλέποντας μόνο στο δημόσιο συμφέρο.

9. Σε σχέση προς την παράγραφο 5 οι Νόμοι για τους οποίους όπως εννοείται γίνεται μνεία είναι ο Νόμος 8 του 1921, που προνοεί για την εξορία μη νομιμοφρόνων ξένων, ο Νόμος 14 του 1921 που κανονίζει τις δημόσιες περελάσεις και ο νόμος 24

του 1922 για την επίβλεψη στο μέλλον ιεραποστολικής και εκπαιδευτικής εργασίας από ξένους. Θα παρατηρήσω ότι οι δυο αναφερόμενοι στους ξένους δεν μπορεί να δώσουν λόγο παραπόνου σε Βρετανούς υπηκόους. Οσον αφορά τους άλλους η Α. Εντιμότης δεν μπορεί να πιστεύσει ότι οποιουδήποτε από τους αιτητές εννοούν την παροχή ελευθερίας στη δημοσίευση στασιαστικών απόψεων. Ενώ ο νόμος σε σχέση προς τις δημόσιες παρελάσεις απλώς τις κανονίζει με σκοπό να παρεμποδίζονται διαταράξεις της τάξης, αλλά δεν εμπορίζει αυτές σε κατάλληλους χρόνους και κατάλληλα μέρη.

10. Σε σχέση με το Εκπαιδευτικό Νομοσχέδιο, δεν μπορεί δικαίως να λεχθεί ότι συντάχθηκε αμετάκλητα και εσπευσμένα, καθότι παρόμοιο μέτρο ήταν υπό σχέψη σχεδόν κατά τα τρία περασμένα χρόνια, ούτε δε είναι αλήθεια ότι ο Νόμος αφαιρεί όλα τα προνόμια των εκκλησιαστικών αρχών, καθότι οι Μητροπολίτες κατέχουν την ίδια θέση στις νέες επιτροπές τις οποίες κατείχαν στο παρελθόν και η κύρια πρόβλεψη του Νομοσχεδίου, για το οποίο εγείρεται ένσταση, φαίνεται ότι είναι η αρνησικυρία του Αρμοστή κατά τον διορισμό και την παύση των δασκάλων, η οποία είναι λογιότατη πρόνοια για ν' απαλλαγούν οι δάσκαλοι από τοπικές πολιτικές επιρροές και αφευθούν στην εκπλήρωση των καθηκόντων τους χωρίς φόβο, τιμωρίας για οποιαδήποτε άλλα παρά για αμέλεια των καθηκόντων τους. Επί πλέον το μεγαλύτερο μερίδιο της δαπάνης της Παιδείας, την οποία αναλαμβάνει η Κεντρική Κυβέρνηση, σύμφωνα με το νέο Νόμο, καθιστά το μέτρο ελέγχου από τον Αρμοστή, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τα γενικά οικονομικά της νήσου και δικαιολογημένο και αναγκαίο.

11. Ο τουρκικός φόρος υποτελείας έπαυσε να υφίσταται, όταν η Νήσος προσαρτήθηκε στη Μεγάλη Βρετανία, αλλά είναι καλώς γνωστό ότι ο ονομαζόμενος έτσι φόρος ουδέποτε πληρώθηκε στο Σουλτάνο, αλλά χρησιμοποιείτο στην πληρωμή του

τόκου από μέρους του Οθωμανικού χρεούς, δηλαδή του δανείου του **1885** με το οποίο ήσαν υπόλογοι οι πρόσοδοι ολόκληρου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η οποία τότε περιλάμβανε και την Κύπρο.

12. Κατά το διεθνές δίκαιο, η υποχρέωση χωρών που είναι αποσπασμένες από κάποια πολιτεία συνεισφέρουν στην πληρωμή του χρέους, το οποίο δημιουργήθηκε όταν ακόμη αποτελούσαν μέρος της παλιάς Πολιτείας, είναι καλά αναγνωρισμένη και ως γεγονός, κατά πρόσφατη διευθέτηση με την Τουρκία, η Ελλάδα, η Σερβία, η Βουλγαρία, η Αλβανία, η Συρία, το Ιράκ, η Παλαιστίνη και η Ιταλία, όλες επιφορτίστηκαν με το ανάλογο μερίδιο τους στο Οθωμανικό χρέος, η δε Κύπρος απαλλάγηκε από τέτοια κατανομή μόνο λόγω του ποσοτού το οποίο συνεισέφερε ήδη για το δάνειο του **1885**.

13. Σε σχέση προς την πρόταση για ίδρυση Γεωργικής Τράπεζας, πληροφορούμαι ότι υπάρχει ήδη τέτοια Τράπεζα στην Κύπρο, σε ιδιωτικά χέρια. Τέτοια περαιτέρω βοήθεια σε γεωργούς, η οποία θα ήταν αναγκαία, μπορεί, κατά τη γνώμη της Α. Εντιμότητας, να προνοηθεί άριστα, για την περαιτέρω ανάπτυξη των Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών, οι οποίες ιδρύθηκαν με τελευταίο νόμο. Μανθάνει με ικανοποίηση ότι η Κυβέρνηση της Κύπρου τελευταία επιδοκίμασε δάνειο περίπου και **20.000** λίρες στις εταιρείες αυτές και είναι πρόθυμος να δαπανήσει περισσότερα όταν υπάρξουν διαθέσιμα κεφάλαια.

14. Η Α. Εντιμότης, δεν βλέπει τον λόγο για να στείλει ειδική αποστολή στην Κύπρο. Το ψήφισμα μιλά για φοβερές και απελπιστικές καταστάσεις των δημοσίων προσόδων, της οικονομικής στενοχωρίας του λαού και της κακοδιοίκησης της νήσου. Η Α. Εντιμότης με προσοχή διεξήλθε τις τελευταίες εκθέσεις στη Νήσο και δεν βλέπει απόδειξη των κακών αυτών, αλλά ούτε η Εθνοσυνέλευση ούτε κι' εσείς δώσετε οποιανδήποτε απόδειξη της υπόστασης τους. Απεναντίας, η Α. Εντιμότητα είναι βεβαία ότι η Νήσος απολαύει καλής διοίκησης και μεγάλου μέτρου

ευδαιμονίας και ότι η ελαφρά δοκιμασία, η οποία επακολούθησα την εξαιρετική ευδαιμονία των μεταπολεμικών ετών, από την οποία η Νήσος υποφέρει, δεν πρέπει να παραβληθεί από τις δυσκολίες τις οποίες δοκίμασαν οι περισσότερες από τις συμμαχικές χώρες.

15. Τελικά η Α. Εντιμότητα επιθυμεί να τονίσει σε σας και μέσω σας στα μέλη της "Εθνοσυνέλευσης" ότι ο ασφαλέστερος τρόπος της αύξησης της ευδαιμονίας της Κύπρου είναι να συνεργασθεί με την παρούσα Κυβέρνηση η οποία έχει ένα μόνο σκοπό, δηλαδή το καλό του λαού της Νήσου, οποιασδήποτε φυλής ή θρησκειύματος.

Διατελώ Κύριε,
Ευπειθής θεράπων σας
H.J.READ